

Heraldica Varia

DONATIONER

Fru Marie Anne Boije af Gennäs, Bromma, har donerat en brevsamling samt handlingar och föremål med anknytning till ätten Netherwood, som tillhört Mrs Grace Netherwood i USA. Hon avled 2006 och slöt ätten.

Framlidne ingenjören Göran Schröderheim har donerat fyra sigillstampar, tre av stål och en av infattad karneol, den senare med monogram. Den ena av stålstamparna med ätten Schröderheims vapen kan ha tillhört kontraktsprosten Göran Ulrik Schröderheim (1786–1862), en annan med initialerna L W kan ha tillhört hans maka Anna Charlotta (Lotta) Westman (1791–1877). Den tredje stålstampen visar alliansvapensköldarna under adlig krona för kanslirådet Johan Schröderheim (1826–1921) och hans maka Hedvig Lovisa Juliana Jennings (1836–1916).

DEPOSITIONER

Herr Dan-Axel Klöfverskjöld, Stenungsund, har deponerat originalsköldebrevet för adliga ätten Klöfverskjöld nr 579. Det intressanta är att det tidigare inte funnits uppgift om att det över huvud taget fanns bevarat. Frånsett några mindre fuktskador är brevet, och i synnerhet vapenritningen, i gott skick.

Det var de två bröderna, generalkamreren i kammarkollegium Erich Johansson (1600–1675) och slottshauptmannen på Viborg Aron Johansson (1605–1666), som adlades den 14 januari 1653 på Stockholms slott av drottning Kristina med namnet Klöfverskjöldh. De introducerades den 6 juni 1654 i tredje klassen, svenneklassen, under nuvarande nr 579. Ätten uppflyttades den 3 november 1778 i den då återinrättade andra klassen, riddarklassen.

Bröderna var söner till advokatfiskalen vid Åbo hovrätt Johan Olofsson Kleeblatt eller Klöfverblad (död 1641), därav ättens namn.

Sköldebrevet utgörs av ett hopviktt pergamentark med vidhängande sigill i trädosa fäst med tvinnad guldråd och blå tråd. Skölden av silver är belagd med tre gröna klöverblad ställda två och en. Både skölden

Adliga ätten Klöfverskjöld nr 579.

Friherrliga ätten Åkerhielm af Margrethelund nr 205.

och fältet inom ramen är damaskerade, enbart konstnärlig utsmyckning. Klöverbladet återkommer i hjälmprydnaden mellan de två vesselhorna.

Systrarna, friherrinnorna Elise Aminoff och Catharina von Essen, födda Åkerhielm af Margrethelund, Åkersberga, har deponerat friherrebrevet i original för friherrliga ätten Åkerhielm af Margrethelund nr 205. Brevet består av fyra pergamentssidor innefattade i ett band klätt med ljusblå silkessammet och med vidhängande sigill i metallrosa.

Det var presidenten vid Åbo hovrätt, sedermera riksrådet och överstemarskalken Samuel Åkerhielm (1684–1768), som upphöjdes i friherrlig värdighet den 14 juni 1731 i palatset i Stockholm av kung Fredrik I, och introducerades den 19 juni samma år under nr 205 med namnet Åkerhielm af Margrethelund till åtskillnad från den adliga ätten Åkerhielm.

I vapnet ses stamvapnet för den adliga ätten som hjärtsköld med tre kornax i det nedre fältet. De syftar sannolikt på ättens agrara ursprung (åker) liksom att namnet Åkerhielm syftar på ursprungsorten Åker. Det andra och tredje fältet visar södra Finlands vapen och syftar på presidentskapet i Åbo hovrätt.

VAPENBILDERNA I ADELSKALENDERN 2010

I *Adelskalendern 2010* har en del vapen justerats och några ritats om. Till grund för detta ligger bland annat inlämnade sköldebrev. Riddarhusets strävan är att återge vapnen så korrekt som möjligt. Man brukar säga att vapenbeskrivningen bestämmer vapnets innehåll men att det sedan kan utformas på olika sätt. Det är dock en sanning med modifikation. Vapenbeskrivningen brukar nämligen avslutas med till exempel »alldeles som detta vapen med dess egentliga färger härhos avmålat finnes» och detta är faktiskt ledande för hur vapnet skall utformas. Finns det ett lejon i skölden med klaven svans men detta inte nämns i beskrivningen, skall lejonet återges med klaven svans i enlighet med vapenritningen. Detta har ofta förbisetts men är nog så viktigt. Därför är det av stor betydelse att man har tillgång till originalsköldebrevet. Även om man i avsaknad av detta får följa andra framställningar, till exempel riddarhussköldarna och begravningsvapen (huvudbaner), kan man inte vara helt säker på att dessa är korrekta, då det ofta kan konstateras skillnader mellan vapenritningen och andra återgivningar.

Fyra vapen har nyritats, nämligen Adler-

stam (en ätt som har antagits vara utgången men visat sig fortleva i USA under namnet Thornton), Trolle-Bonde, Trolle-Löwen och Trolle-Wachtmeister.

Trettiåtta vapen har korrigerats, av dessa kan tre nämnas där större ändringar gjorts. Det första är Belfrage. Här har de tre huvudena erhållit sin ursprungliga form som de har i det skotska stamträdet, vilket visat sig vara utfärdat av The Lord Lyon King of Arms i Edinburgh under perioden 1663–1677, och i originalsköldebrevet från den 3 december 1663 då ätten adlades med bibehållet släktvapen. I sköldebrevet benämns huvudena som »afstumpat biurehufvudh (bäverhuvud) af naturlig färga«. Huruvida det verkligen rör sig om bäverhuvuden är något oklart. Man har kopplat ihop det med släkten Beveridge (eng. beaver = bäver) av vilken ätten möjligen kan utgöra en gren, men denna släkt för dock ett helt annat vapen. Enligt det skotska häroldsämbetet (Court of The Lord Lyon) kan huvudena i stället vara »otters heads«, utterhuvuden. Detta överensstämmer kanske mer med avbildningarna. Vi har valt att följa de äldsta officiella vapenritningarna. Det sammanfaller också med avbildningarna i äldre vapenböcker.

Det andra är Gyllenhammar. Originalsköldebrevets vapenritning visar en annorlunda utformning. Den väpnade (harneskförsedde) mannen står ända ner i knähöjd i ett grönt fält, och är inte i midjehöjd uppstigande från ett berg. Hammaren har också en annan utformning.

Det tredje är Karlström. Originalsköldebrevets vapenritning visar att strömkarlens hela övre och nedre del skall vara av guld och hela stjärten av silver. Om huvudet skall det finnas en grön krans. Ankaret skall hållas annorlunda, framåt och snett nedåt mot kroppen, och skall vara svart med brun ankarstock. Att märka är att vapnet är vänstervänt medan hjälmprydnaden är högervänd.

§ 37-ÄTTERNA

Så brukar man något förenklat benämna de ätter vilka adlats eller upphöjts i friherrlig och grevlig värdighet efter 1809 enligt § 37 i 1809 års regeringsform, stadfäst den 6 juni 1809 och som kom att gälla fram till 1974 då monarkens möjlighet att adla upphörde.

§ 37 innebar en begränsning av andlandet och att endast huvudmannen innehar den adliga, friherrliga eller grevliga värdigheten. Värdigheten åtföljer efter innehavarens död

2007

2010

Adliga ätten Belfrage nr 782.

2007

2010

Adliga ätten Gyllenhammar nr 776.

2007

2010

Adliga ätten Karlström nr 857.

äldste sonen, son efter son eller närmaste berättigade manlige ättling till grundaren av ätten. Tidigare omfattade värdigheten samtliga ättlingar på manssidan.

Redan före 1809 hade både Gustav III och Gustav IV Adolf börjat inskränka innehavet av titlar i en del friherrliga och grevliga ätter, varvid värdigheten även här som regel endast skall åtfölja äldste sonen, son efter son. Dessa ätter benämns primogeniturätter.

Vad gäller § 37-ätterna betraktades en sådan som utdöd om man upphöjdes i högre värdighet och introducerades som sådan.

Beträffande namnet är det, om det är särskiljande från det tidigare borgerliga namnet, egentligen förbehållet den som innehar värdigheten. Detta har inte alltid iakttagits. Redan tidigare och ännu enklare enligt den nya namnlagen från 1982 har de flesta icke adliga släktmedlemmarna antagit det adliga namnet, vilket dock i detta fall blir ett likalydande borgerligt namn som inte innebär något adelskap. ☞

Per Nordenvall, *riddarhusgenealog*

FOTO: GÖRAN MÖRNER.

VAPENILLUSTRATIONER: OTTO VON SCHWERIN.